

рішучі зміни у «культурному форматі» діяльності державних органів регулювання, які мають відходити від домінування формально-бюрократичних процедур – у напрямі опанування новітніх аналітичних методів роботи, які дозволяють *розширювати горизонти стратегічного соціально-економічного бачення*;

через *дерегуляцію та дебіюрократизацію сфери освіти та наукових досліджень* – перетворення цих сфер на осередки справді *креативної праці*, яка оцінюється насамперед за наявністю творчих досягнень відповідного рівня.

На основі відповідних фундаментальних ментально-ціннісних змін в країні має поступово формуватися *новий креативний клас*, який Р. Флоріда [3, с. 27] охарактеризував як «появу нового типу суспільства та нової культури – фактично зовсім іншого образу життя». Це є набагато більш масштабним і складним завданням, ніж просто побудова ринкової економіки. Але саме на цьому шляху можна досягнути стратегічно значущого успіху в розвитку й посісти провідне місце у світовій економіці XXI століття.

Використані джерела:

1. Schwab, Klaus. The Forth Industrial Revolution. – Geneva: World Economic Forum , 2016.
2. Wikipedia, the free encyclopedia. Sharing economy [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Sharing_economy.
3. Флоріда Р. Креативный класс: люди, которые меняют будущее. – Пер. с англ. М.: Издательский дом «Классика-XXI», 2011.

Соколовська І.П.

Київський національний торговельно-економічний університет,
к.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії та конкурентної політики

ПРІОРИТЕТИ РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Одним із чинників макроекономічної дестабілізації національної економіки на сучасному етапі є невірне обрані пріоритети реформування національної банківської системи. Зокрема, орієнтація на штучну консолідацію фінансового ринку вже створила суттєве навантаження на державні фінанси за рахунок кредитування ФГВФО для здійснення виплат клієнтам неплатоспроможних банків. Крім цього, суттєвих втрат зазнали суб'єкти підприємницького сектору, що втратили власні кошти на рахунках фінансових установ.

Крім цього, НБУ, всупереч поточним економічним умовам, продовжує політику посиленої концентрації банків, різко посиливши вимоги до обсягу їх капіталу (постанова Правління НБУ від 04.02.2016 № 58 «Про збільшення капіталу банків України»). Зокрема, новими нормами вимагається у 2,5 рази збільшити мінімальний розмір капіталу банків (із 120 до 300 млн. грн.) до 11.01.2017 р. замість 11.07.2020 р., як передбачалось попередніми нормами. Це порушує затверджені Нацбанком протягом 2015 р. графіки поетапного десятирічного (до 2024 р.) приведення статутного капіталу банків до рівня 500 млн. грн. (згідно до Закону України від 04.07.2014 року № 1586-VII).

Відповідно до світової практики банківське регулювання повинно базуватися на стратегічно-прогнозованих і прозорих нормах. Лише в таких умовах комерційні банки можуть сформувати свою ринкову стратегію на основі побудови відповідної бізнес-моделі, як вимагають проголошені НБУ нові підходи до банківського нагляду. Тому для дотримання принципу послідовності при здійсненні пруденційного банківського нагляду та виконання узгоджених з банками у 2015 р. графіків докапіталізації доцільно спочатку отримати результати стрес-тестування 2016 року, і за результатами його аналізу визначити необхідність докапіталізації установ.

Запровадження вимоги термінового збільшення капіталу банків у поточних умовах зтяжної кризи в Україні не враховує, що джерела докапіталізації фактично відсутні. Адже

потенційним джерелом коштів для нарощення капіталу фінансових установ є зароблені акціонерами прибутки, отримання яких різко знизилось через падіння ВВП на 10% за 2015 рік при зростанні інфляції до 143%. Тому необґрунтоване підвищення регуляторних вимог загрожує руйнуванням банківського бізнесу, новою хвилею закриття банків та підприємств, які вони обслуговують. Вважаємо, що для формування сприятливого інвестиційного клімату в країні докапіталізація банків повинна здійснюватись поступово, разом з оздоровленням економіки та зростанням купівельної спроможності населення.

Головним критерієм оцінки роботи банку, як великого, так і малого, є не його абсолютні, а відносні показники - достатність капіталу, ліквідність, прозорість власності, диверсифікація ризиків кредитного портфелю та ін. Зокрема, основний показник надійності банків – норматив достатності (адекватності) капіталу (Н2), а тому завдання регулятора у ринковій економіці полягає у здійсненні пруденційного нагляду за виконанням відносних нормативів. На сьогодні норматив Н2 у більшості малих і середніх українських банків, для яких висуваються вимоги до капіталізації, складає 20-40%, що значно перевищує законодавчо встановлений мінімальний рівень (10%). Тому потреба у докапіталізації банків, які і без того мають значний буфер капіталу, є нелогічною. Це підтверджують і отримані невеликими банками фінансові показники. Так, статутний капітал нижче 300 млн. грн. мали 58 банків (за даними НБУ на 01.10.2015), яким для термінової докапіталізації сумарно знадобиться понад 12 млрд. грн. При цьому аналіз фінансових результатів діяльності малих банків свідчить, що лише банки 4-ої групи змогли у надскладних макроекономічних умовах отримати понад 800 млн. грн. прибутку, маючи норматив адекватності капіталу у 2-4 рази вище великих банків.

Вважаємо, що вимога НБУ про термінове підвищення мінімального розміру капіталу до рівня 300 млн. грн. (близько 10 млн. євро.) для всіх без винятку українських банків є неадекватною, оскільки вдвічі перевищує рівень даної норми у стабільних європейських країнах. Так, мінімальний розмір капіталу для ведення універсальної банківської діяльності у більшості країн ЄС складає від 5 до 7 млн. євро (Австрія, Болгарія, Мальта, Литва, Німеччина, Польща, Словенія, Угорщина, Хорватія та ін.). Крім цього, законодавством окремих країн передбачено диференційовані вимоги до капіталу спеціалізованих банків залежно від специфіки та ризиків їх діяльності. Зокрема, у Німеччині найвищий рівень мінімального капіталу встановлено для іпотечних банківських установ (25 млн. євро), а для банків, що займаються торгівлею цінними паперами достатнім є капітал 730 тис. євро. Встановлення адекватних вимог до мінімального рівня капіталу фінансових установ у країнах Європи створило умови для стабільного розвитку невеликих банків, які успішно працюють в певних сегментах бізнесу, особливо в роздрібному.

Світовий досвід заперечив залежність стабільності фінансової системи лише від її розміру, оскільки невеликі банки виявилися досить надійними в умовах кризи, не створюючи значних ризиків для ринку. Аналіз фінансових результатів діяльності українських банків свідчить, що найбільші проблеми мають банки 1 групи - їх сумарні збитки перевищили 51 млрд. грн., що становить 98% негативного фінансового результату всіх платоспроможних банків (на 01.10.2015 р. за даними НБУ). Крім того, результати проведеного НБУ стрес-тестування великих банків показали необхідність їх докапіталізації на суму понад 100 млрд. грн. Тому, на наш погляд, економічно доцільніше мінімізувати ризики діяльності великих банків замість необґрунтованого (з огляду на стан економічних нормативів) зростання капіталу малих та середніх банків, які не створюють фінансовий тиск ні для ФГВФО, ні для Держбюджету країни. У протилежному випадку штучне прискорення докапіталізації призведе до усунення з ринку переважної більшості невеликих за розміром капіталу українських банків, які є цілком платоспроможними та надають конкурентоспроможні фінансові послуги.

Підвищення абсолютного рівня капіталу не змінює умови доступності українських підприємств до кредитних ресурсів та не сприяє активізації кредитування економіки, оскільки кредитні рішення банки приймають на підставі аналізу платоспроможності

позичальника, а не наявного капіталу. Крім цього, політика НБУ щодо стимулювання банків до купівлі ОВДП є згубною практикою, оскільки витісняє потенційні кредитні ресурси на фінансування державних боргів замість кредитування суб'єктів економіки. Так, у той час як кредити бізнесу скоротились протягом 2015 р. майже на 20 %, портфель цінних паперів збільшився за цей же період на 12 %.

Пріоритетним завданням реформування національної банківської системи є стимулювання кредитної активності фінустанов. Для цього, в першу чергу, необхідно вирішити проблему накопичених з 2008 року токсичних активів банківською системою, створити державні компанії з управління проблемними активами, забезпечити захист прав кредиторів, знизити вартість кредитних ресурсів за рахунок зменшення інфляційних ризиків. Основним джерелом кредитних ресурсів економіки є кошти населення, які знаходяться поза банками через низьку довіру до системи та дій регулятора. За останніми експертними оцінками їх сума складає понад 90 млрд. дол. США (за даними НБУ), що значно перевищує отримані у минулому році Україною від МВФ позики (6,7 млрд. дол. за 2015 р. за даними Мінфіну). Тому головним завданням на сьогодні повинно стати повернення довіри населення до національної банківської системи, що потребує від регулятора відміни адміністративних заборон на користування вкладниками власними коштами та припинення політики масового банкрутства українських банків.

Уманців Г.В.

Київський національний торговельно-економічний університет,
к.е.н., доц., доцент кафедри бухгалтерського обліку

ТЕОРІЯ ВАРТОСТІ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Зміни у світовій економіці позначені радикальними перетвореннями у визначенні новітніх трендів її розвитку й ґрунтуються на використанні досягнень науки, технологій, культури та передбачають залучення результатів творчої інтелектуальної діяльності у виробництво. Останні дослідження з питань трансформації вартісних відносин показали, що учені звертають увагу на такий аспект актуалізації концепції інформаційної економіки, як питання дематеріалізації вартості, перетворення формалізованого знання у фактор виробництва, що обумовлює подальший розвиток вартісних теорій.

Використання інформації та знань спричинило зростання ролі та значення розумової праці. Наслідком такого процесу стала інтелектуалізація економіки, проникнення інтелектуальної праці в увесь спектр виробничих відносин, автоматизації виробництва та зростання частки працівників, для яких знання у роботі відіграють практичну роль. Сьогодні в основі формування доданої вартості перебуває процес використання творчої праці, інформації та знань для виробництва продукції у вигляді винаходів, інновацій, ноу-хау, технологічних способів та технологій організації виробництва [1, с. 192].

Теорія інформаційного суспільства істотно збагатила уявлення про вартість на сучасному етапі економічного розвитку. Результатом аналізу ролі інформації в господарському житті західних країн стало трактування інформації як специфічного ресурсу, що не володіє більшістю характеристик, властивих традиційним факторам виробництва. При цьому наголошується на тому, що цінність інформації визначається можливістю підвищити обізнаність її отримувача, вона не має відносно стійкої об'єктивної основи у вигляді витрат виробництва і теоретично може коливатись у дуже широкому діапазоні, що визначається індивідуальними відмінностями творчих можливостей та оцінок індивідів. Наслідком цього є отримання неоднакового ефекту різними споживачами, а створена знаннями вартість є не лише змінною величиною, підвладною різким коливанням [2, с. 517].

Інформаційна революція радикальним чином змінює технологічний базис суспільного виробництва. Економіка умовно розділилась на дві частини. Сектори економіки, що ґрунтуються на застосуванні або розробці ресурсів (сільське господарство, виробництво